

25 december 2022, Kerst, Maranathakerk Den Haag

1e Schriftlezing : Jesaja 52: 7-10

2e Schriftlezing: Johannes 1: 1-14

Gemeente van Christus, 'in het begin was het Woord', zo begint Johannes zijn Evangelie. Hier niet de scènes zoals we die gisteren in de kribbetocht tegenkwamen; geen volkstelling, geen wijzen, geen herders en geen stal, geen kind in de kribbe. Hier geen verhalende geschiedenis die zo tot de verbeelding spreekt, maar abstracte en filosofische taal. Toch wordt in deze abstracte tekst langzamerhand de geschiedenis verweven waar Matteüs en Lucas ook over spreken. Vanuit de abstracte concepten komt langzamerhand een mens van vlees en bloed aan het licht; het Woord is mens geworden, zo klinkt er aan het einde van de tekst.

Het gedeelte wat wij lezen is de proloog van het Johannes Evangelie, oftewel de inleidende tekst, het voorwoord zo u wilt. Dit voorwoord begint met die wat mysterieuze zin; 'In het begin was het Woord.' Het doet denken aan de allereerste woorden in de Bijbel, de woorden uit Genesis 1: 'In het begin schiep God de hemel en de aarde.' Treffend genoeg komen de eerste woorden van Johannes 1 precies overeen met de woorden van Genesis 1 in de Griekse vertaling van het Oude Testament (de Septuaginta); 'Ev ἀρχῆ', 'in het begin'. Er zijn wel meer overeenkomsten; in Genesis 1 lezen we over de aarde als een woeste zee gehuld in duisternis, en horen we God als eerste zeggen dat er licht in die duisternis moet komen; 'God zei: 'Laat er licht zijn.' Dat is Gods Scheppende Woord uit den beginne; wat dag voor dag, stap voor stap, van die woeste aarde een plaats maakt waar de mens kan leven; met grond onder de voeten en licht om van te leven.

Licht is ook een van de centrale thema's in het Johannes Evangelie. Een van de bekende 'Ik ben' woorden van Jezus in het Evangelie van Johannes is: 'Ik ben het licht voor de wereld. Wie Mij volgt loopt nooit meer in de duisternis, maar heeft licht dat leven geeft.' In het voorwoord op het Johannes evangelie lezen we: 'Het licht schijnt in de duisternis en de duisternis heeft het niet in haar macht gekregen'. De overeenkomst met Genesis is treffend. Net als het 'in den beginne' uit Genesis 1, verhaalt het Evangelie over een nieuw begin van Godswege. Matteüs omschreef het vorige week wat plastischer, met Maria die het in de buik/schoot bleek te hebben (zwanger bleek te zijn) uit de Heilige Geest. Johannes lijkt terug te grijpen op Genesis 1: opnieuw schiep God licht in de duisternis. We zongen er net al van, 'Er is uit 's wereldds duistere wolken', een groot licht stralend opgegaan.'

En dat licht is een mens van vlees en bloed, zo vertelt Johannes. Het scheppende Woord uit den beginne is mens geworden. Hier raken we aan een van de kernmysterieën van het Christendom. God wordt mens. God treedt als mens deze wereld binnen. Hij komt ontzettend dichtbij, zit ons dicht op de huid, ja kruipt in onze huid. God komt ons nabij in een kind. In een kwetsbaar kind, in een kribbe in een stal. Het is zeker in de context van het Romeinse rijk de wereld op zijn kop. Onderdeel van de Romeinse religie was de keizercultus of keizerverering; keizers en soms ook familieleden van de keizers kregen een goddelijke status en werden als zodanig ook vereerd. In die context spreekt het Christendom over een God die een menselijke status aanneemt. Werkelijk ongekend in die tijd....

Ja, het Woord is mens geworden. Logos, staat er letterlijk in de tekst; Woord. We kennen het van ons woord logo. Een logo wordt ook wel een beeldmerk genoemd; het is een in beeld gebracht woord. Zo wordt Gods scheppende Woord zichtbaar en tastbaar in deze mens, in Hem krijgt God een gezicht, in deze mens heeft Hij in ons midden gewoond, kon Hij letterlijk aangeraakt worden. Wie eigenlijk? Zijn naam klinkt niet in het gedeelte wat wij lezen. Maar drie verzen verderop klinkt alsnog Zijn Naam: Jezus Christus. We hoorden het vorige week al: De naam 'Jezus' gaat terug op de Hebreeuwse naam Jesjoe'ah, wat betekent: 'de Heer brengt bevrijding'. Daarmee komt in Zijn naam de profetie uit Jesaja in beeld.

Jeruzalem ligt al een halve eeuw in puin als de profeet Jesaja de ruïnes oproept om te jubelen. Er is verandering is op komst! De val van het Babylonische Rijk zal niet lang op zich laten wachten. Voor Jeruzalem zal een nieuw tijdperk beginnen; een vreugdebode kondigt vrede, troost, bevrijding en redding aan. 'Oog in oog' zullen zij het zien, de bewoners van Jeruzalem, dat God aanwezig is. De Eeuwige komt uit zijn verborgenheid tevoorschijn en laat zijn macht zien, 'heeft zijn heilige arm ontbloot', zoals Jesaja het verwoordt, en 'regeert als koning'.

Het kerstverhaal volgens Johannes gaat nog een stap verder. In Jezus wordt niet alleen de aanwezigheid van de Eeuwige voelbaar, maar het goddelijke Woord wordt tastbaar in de gedaante van een mens: 'Het Woord is mens geworden.' Sterker nog, Johannes laat het Woord zijn tent onder ons opzetten, het heeft onder ons gewoond. Het is en blijft een ongekende boodschap, waarvan we misschien wel een leven lang voor nodig hebben om het te vatten en te kunnen bevatten. Hoe abstract en filosofisch ook Johannes het kerstverhaal schetst, dat betekent niet dat het niet concreet wordt. Een zinnetje in zijn getuigenis is opvallend: het licht schijnt in de duisternis...! Dus niet het licht scheen in de duisternis, toen ooit, lang geleden, maar het licht schijnt in de duisternis. Het staat taalkundig in de tegenwoordige tijd, het gaat dus ook over deze tijd. Over onze tijd. Kortom: het licht schijnt, nog altijd, ook nu, ook bij ons, in deze wereld; in de duisternis van deze tijd, van ons eigen leven.

De duisternis in deze wereld, we lezen erover als we de kranten openslaan; een woedende oorlog op het Europese continent, een samenspel van crises die deze wereld tegelijkertijd treft, het recht van de sterkste dat nog altijd geldt.

De duisternis in ons eigen leven, stilgezet door een ziekte, verstrikt geraakt in zorgen en verdriet, de mens die opgesloten raakt in zichzelf.

Toch klinken vanochtend ook in deze wereld en in ons leven die woorden; het licht schijnt in de duisternis....., en de duisternis heeft het niet in haar macht gekregen... Zien wij dat licht? Soms niet, soms is ons oog ervoor verduisterd. Soms wel, zomaar in het voorbijgaan, in een ontmoeting, in een mens die op je pad komt. Want dat God mens is geworden, betekent ook dat Hij ontmoet, herkent kan worden, zichtbaar kan zijn in een mens, in een gemeenschap. Dat we daar maar oog voor blijven houden, dat we dat in dit aankomende jaar keer op keer maar weer samen mogen ontdekken.

De op 44-jarige leeftijd overleden groningse zanger en dichter Ede Staal, schreef een lied met als refrein: 't Het nog nooit, nog nooit zo donker west, of 't wer altied wel weer licht. Een lied van hoop voor de groningers; in de coronatijd; en te midden van die andere crisis die de Groningers al zo lang treft, de bevende aarde. : 't Het nog nooit, nog nooit zo donker

west, of 't wer altied wel weer licht... Ja. Het licht schijnt in de duisternis, en de duisternis heeft haar niet in haar macht gekregen. Dat mag onze hoop zijn, al is het tegen de klippen op. Want in Jezus Christus is God ons ongekend nabij gekomen, is Hij voor ons zichtbaar geworden. In Zijn voetspoor mogen we onze weg gaan, al is het met vallen en opstaan. In Hem mogen wij weten; hoezeer duisternis ons ook kan treffen in het leven, die duisternis heeft niet het laatste woord
Hij gaat ons reddend voor. Dat maakt van het kerstfeest met recht een feest wat we in blijdschap en jubelend mogen vieren.

O Jezus, hoe vertrouwd en goed
klinkt mij uw naam in 't oor,
uw naam die mij geloven doet:
Gij gaat mij reddend voor.¹
Amen

¹ Lied 512: 1 uit het liedboek (2013)